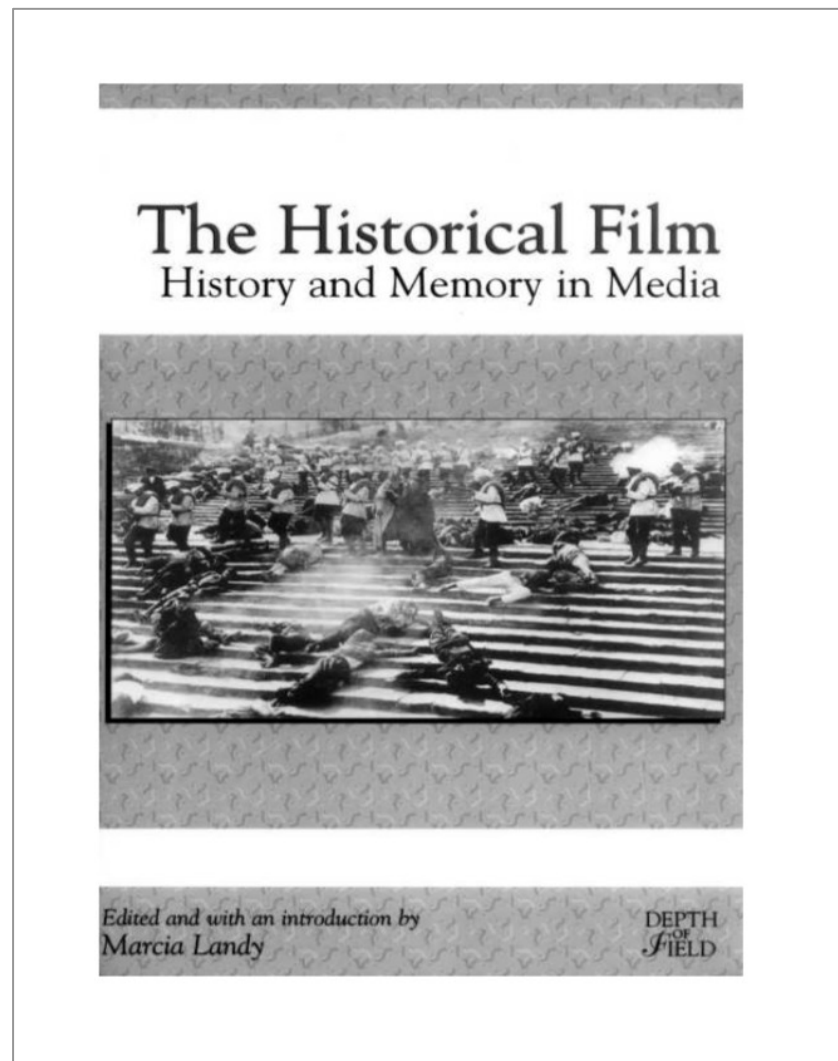
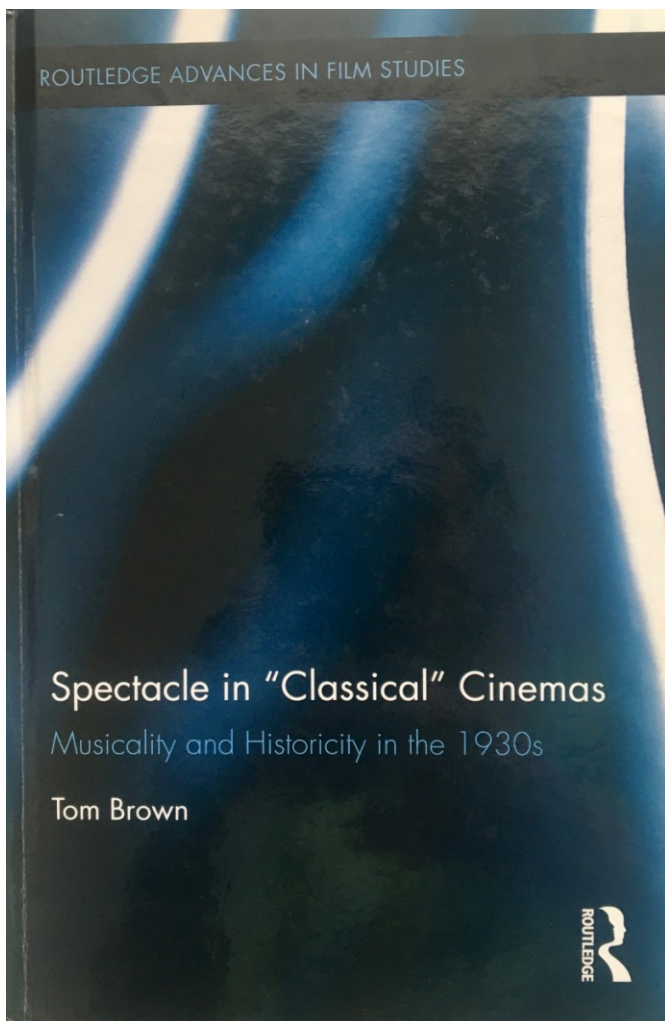

Paměť a nostalgie v audiovizuálních průmyslech

FAVh033

24. 3. 2021

Mgr. Šárka Gmitterková, Ph. D.

Monumentalizace historie

- **Události esteticky zhuštěné a gradované do paměťově efektivních obrazů (emoce)**
- **Písmo / text X Obraz**
- **Písmo / text X Stopa – nelze používat jako synonyma!**
- **Stopy jsou nepřímé fragmentární informace, které dokumentují nijak neupravovanou paměť nějaké epochy, bez ohledu na cenzuru nebo jiné modifikace >> autentičtější; nemělo být uchováno pro budoucí generace**

“ [...] cesta kritické historiografie, která [...] texty čte s vědomím narůstající časové proluky. Následuje cesta historické imaginace nechávající relikty „ožít“ prostřednictvím básnické rekonstrukce.“
(Aleida Assmannová, s. 241)

Miloš Havel a Oldřich Papež (Jaroslav Plesl a Vladimír Polívka v seriálu *Bohéma*, 2017)

Historický film

- „Abychom film mohli označit jako historický, neměl by, jako kostýmní drama, používat minulost čistě jako exotické pozadí pro romantická či dobrodružná vyprávění. Právě naopak – měl by vycházet z a spoluvytvářet otázky, myšlenky, prameny a hypotézy, které dohromady tvoří neustále se proměňující diskurz zvaný historie“ (Robert Rosentone, *The Historical Film: Looking at the past in a Postliterate Age*)
- hlavně válečné a životopisné filmy, případné kombinace
- Dodnes prestižní žánr: nákladné, dlouhé, zaštitěné velkými studii, režisérskými jmény a hvězdami

Tři způsoby reprezentace historie

1. **Monumentální**: vyprávění o velké, epické, formativní minulosti / momenty krize nebo hrdinského souboje / vědomí budoucnosti / výrazně individualizované, zároveň ale univerzální (souboj dobra se zlem)
2. **Antikvariátní**: minulost v co největším detailu / od činů k předmětům a artefaktům / eskapismus (kostýmní drama)
3. **Kritický**: podrývá nebo narušuje dominantní historické narativy / každodennost nebo marginalizovaná historie („Herstory“)

Spektakulární vista / Historický dekor

- Důraz na vizuální obrazové kvality (spectacle jako podívaná), ve filmech často najdeme kombinaci obou postupů!
- Vista je mnohem „bombastičtější“ – v závěru filmu nebo v příběhových uzlech
- Vista v historických filmech nepotlačuje vyprávění
- Makroměřítko (budoucnost, nadosobní)

Spektakulární vista

□ <https://www.youtube.com/watch?v=qSEVyzKmlyU>

Historický dekor

- Prostory paláců a zámožných domů >> mikroměřítko (detaily, předměty, barvy...)
- Nepotřebuje epické momentum

Historický dekor

Svatý Václav (1930)

FAVh033 Paměť a nostalgie v audiovizuálních průmyslech

Okolnosti příprav a výroby

- film připravován od roku 1925 jako součást celostátních oslav tisíciletého výročí smrti sv. Václava, patrona českých zemí, v roce 1929 (zároveň jako reakce na husitské oslavy v roce 1925 konané pod záštitou státu)
- dvě roviny slavností:
církevní (Václav jako křesťanský kníže) X *národní* (Václav jako státník)
-> vliv a střety těchto dvou sfér na koncepci, realizaci, propagaci i přijetí filmu
- produkce za přímé finanční podpory státu (2x milionová bezúročná zápůjčka); celkové náklady na výrobu více než 4 miliony (průměrné náklady na výrobu filmu cca 200 tisíc)
- diskurz národního velkofilmu/filmové epopeje

Filmový kurýr, 14. 4. 1928

Protože poslední dobou některé listy předem vyvolávají ve veřejnosti zdání, že jde o »oficiální« film za podpory státu, který má sloužiti především klerikálním tendencím, postarali jsme se o informace v tom směru, že jakékoliv předběžné odhadování a kritiky práce jsou nevěcné, protože jde tu především o umělecky komponované drama, oslavující mohutně a ideově čistě dobu našich předků před 1000 lety a dílo sv. Václava, který této pro nás osudové době vtiskl svůj ráz.

Přípravy a scenáristický proces

- dvě protichůdné koncepce soupeřící v politickém zákulisním boji o státní peníze:

Millenium-film (skupina z mimofilmařského prostředí napojená na organizátory svatováclavských oslav

– min. rada. Josef Hronek) vs *Miloš Havel* (filmový podnikatel – Lucerna, společnost AB)

- pietní a reprezentativní pojetí x obchodní hledisko

- vysokorozpočtový film x orientace na zisk

- jednorázový projekt x začátek cyklu historických filmů

- historická autenticita x dramatická zápletka

- domácí filmaři a prostředí x zahraniční tvůrci a ateliéry

- vítězství pietní představy i díky stanovisku akademické komise České akademie věd, umění a slovesnosti, jejíž členové jako aktivní jedinci při přípravě scénáře (porota ve scenáristické soutěži a dohlížejší element při psaní „finální“ verze)

Historická přesnost a věrnost

Filmový kurýr, 20. 12. 1929

□ jeden z atributů podtrhujících:

1. národně-reprezentativní stránku filmu;
2. uměleckou a technickou vyspělost domácí kinematografie (vizuální působivost; nákladné stavby a filmařská infrastruktura na strahovském stadionu – dojem českého Neubabelsbergu);
3. společenskou prestiž + uznání vládních kruhů a/nebo představitelů tradičních uměleckých oblastí

Půl hodiny s režisérem největšího českého filmu „Svatý Václav“

Měl jsem nedávno příležitost, zastihnout dra J. S. Kolára ve chvíli, kdy měl tolik času a klidu, že v krátké půlhodině mohl s mám sdělit zajímavé názory, data a informace o filmu „Svatý Václav“, které budou naše čtenáře jistě zajímat. V jeho slovech odráží se jasně velká důvěra a pevné přesvědčení ve zdárné do končení největšího filmového díla domácí výroby.

Jsem přesvědčen, že „Svatý Václav“ znamená velkou etapu v českém filmu. Mohu to prohlásit již dnes, kdy film je ze 2/3 hotov a kdy výsledky práce pč stránce umělecké i technické znamenají naprostý úspěch.

Zbývá ovšem natočit ještě velké scény: zavraždění sv. Václava a bitva Václava s Radošlavem, při níž bude použito tisícových komparsů a která bude natočena ve sněhu.

Mohu vám sdělit několik číslic, které vystihují nákladnost filmu a vykonanou práci. Máme za sebou 60 filmovacích dnů. Třítisíce osob zachytil již objektiv přijímacího aparátu a 2.750.000 Kč bylo vyplaceno na gáží.

Z těchto číslic vysvítá také zřejmá péče o každý detail filmu, který za

zdárným dohotovením díla dá se očekávat změna v celkovém nazrávání. V určité části tisku píše se o pomalosti s jakou je postupováno při filmování. Zduřezávají, že není snahou, účelem ani cílem natočit za den co nejvíce scén, nýbrž jejich dokonalost. Proto výkony všech herců filmových i divadelních podrobeny jsou důkladným a intenzivním zkouškám.

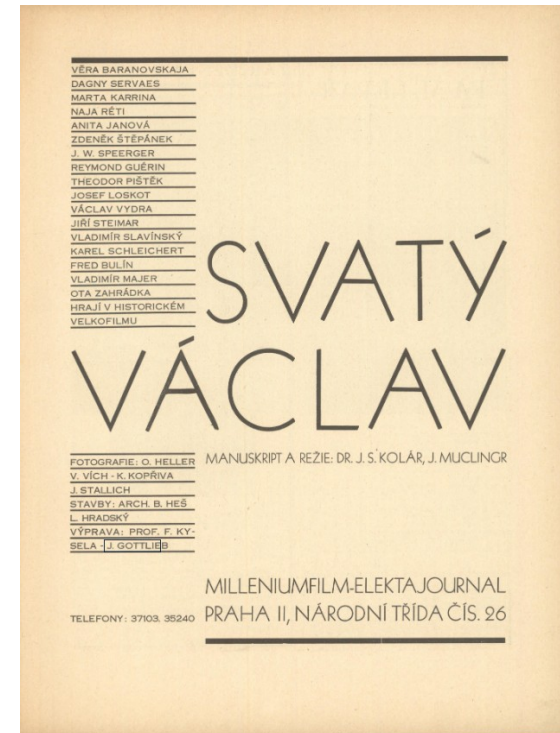
Také počasí není stále příznivé, přičemž je podmráčno a určité scény již začaté vyžadují stejné světlo, takže na př. konflikt mezi Drahomírou a Ludmilou vyžádal si plných šest dnů filmování na stadioně. Další překážkou je omezený volný čas divadelních herců, angažovaných ve filmu, u nichž zkoušky a premiery znamenají častá zdržení a odkládání scén.

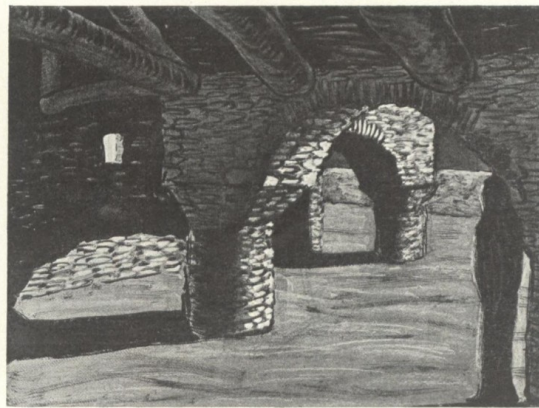
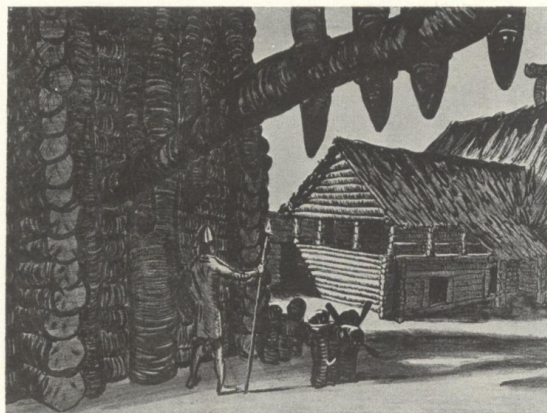
Mým uměleckým cílem, který při filmu sleduji je, aby dramatická zápleтка mezi Boleslavem a Václavem, a mezi Drahomírou a Ludmilou vystoupila s takovou výrazností, že by se pro vždy vryla do paměti; vrchol

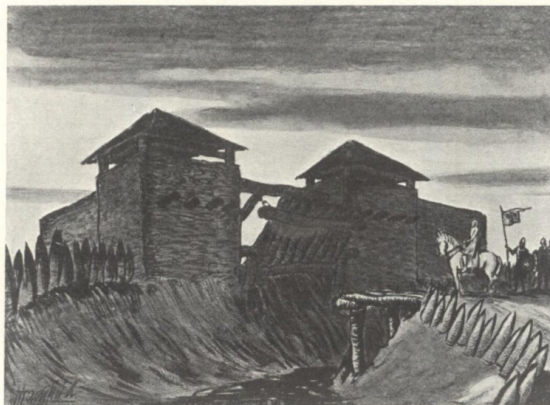
Historická přesnost a věrnost

- kromě zásahů do narativní struktury v zájmu historické přesnosti podle rámce preferované (Pekařovy) historiografie důraz zejména na výpravu a kostýmy
- „adoptování“ kinematografie respektovanými umělci kostýmy: šéf výpravy Národního divadla Josef Gottlieb a prof. František Kysela; stavby arch. Ludvík Hradský a filmový architekt z Berlína Bohumil Heš - společně s divadelními herci důležitou vrstvou propagace

Z návrhů historických staveb architekta L. Hradského do filmu „Sv. Václav“⁶⁶. - Projets de l'architecte L. Hradský pour les édifices historiques dans le film „St. Venceslas“⁶⁶. - Projekte des Architekten L. Hradský für die historischen Bauten in dem Filmdrama „Der heilige Wenzel“⁶⁶. - The projects of architect L. Hradský for the historical buildings in the film “St. Wenceslaus”⁶⁶.

Z návrhů historických staveb architekta L. Hradského do filmu „Sv. Václav“⁶⁶. - Projets de l'architecte L. Hradský pour les édifices historiques dans le film „St. Venceslas“⁶⁶. - Projekte des Architekten L. Hradský für die historischen Bauten in dem Filmdrama „Der heilige Wenzel“⁶⁶. - The projects of architect L. Hradský for the historical buildings in the film “St. Wenceslaus”⁶⁶.

Propagace autenticity, řemeslnosti a profesionality

Strahovský stadion, který propůjčily zdarma ministerstvo veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy a město Praha, byl určen proměnit se v československý Hollywood. Dne 2. září 1925 započato se stavbou. Vyrostly tu takřka přes noc kanceláře, šatny, dílny, skladiště materiálu a rekvizit. Na holých stránkách počaly se rýsovat velkolepé stavby pražského a boleslavského hradu z X. století, které tu podle návrhů architekta L. Hradského bu- doval architekt Bohumil Heš. Asi 35 vagonů dříví, 170.000 kg sádry, 36.000 metrů juty, 6.000 kg hřebíků a 12.000 kg barev byly proměněny pilnou prací dělníků za 76.800 pracovních hodin v mohutné rekonstrukce šerého dávnověku našich dějin, je jsou v přítomné době největšími stavbami, které byly pro film

Evropě pořízovány. Jenom mechů a rostlin bylo na stadion do- zeno přes 50 nákladních aut.

uto imponantní mluvu číslic doplňují ještě kostimy, kterých po le návrhů profesora Frant. Kyselý našly hbité ruce čtyřiceti vadlen v atelieru pí Princové pod vedením šéfa výpravy Nár. di- adla J. M. Gottlieba 220 kusů pro sólisty a přes 1600 kusů pro omparsy.

rněvadž se před objektivy přijímacích aparátů vystřídalo asi .500 lidí, vyrukovaly pro některé figury komparsových scén i kos- my divadelní. 82 filmovacích dnů se rozléhal megafon režiséra a J. S. Kolára, 82 dnů otáčeli kameramani K. Kopřiva, J. allich, O. Heller a V. Vích klikami svých aparátů, v jejichž útrobu lo exponováno 56.760 m citlivého, panchromatického materiálu. nělecké vedení zajistilo pro obsazení filmu Svatý Václav sku- ný výkvět našeho filmového i divadelního světa. Titulní úlohu e Z. Štěpánek, člen Národního divadla v Praze, knížete leslava filmový herec J. W. Speerger. Po pečlivých zkouš- ch byli vybráni i ostatní představitelé filmu. Nalezneme tu známá éna našich uznaných herců filmových (M. Ženíškova, A. Ja- vová, Th. Pištěk, J. Rovenský, Vl. Slavinský, V. Majer, K. bichert, O. Zahrádka, P. Pražský, F. Bulín, J. Lhoták a j.). Temnou stavu vladky Skeře hraje mohutný J. Loskot z Nár. divadla. ťže snažila se obsaditi i menší úlohy interpretyskutečně význač- mi. Ve filmu spatříme V. Vydru, J. Steimara, J. Vojtu, E. Fochta Nár. divadla, Kovařka, Marka, J. Nováka, A. Charvátka, J. Dleska mnoho jiných členů pražských scén divadelních.

s zahraničních umělců byla angažována pro roli svaté Ludmily avná představitelka Pudovkinových filmů „Matka“ a „Konec Pe- ohradu“ Vera Baranovskaja, a Drahomíru hraje vynikající brečka Reinhardtových divadel Dagny Servaes. Z Francie zís- řán známý kinoherc R. Guérin.

Otázky?